

Володимир Оренчук

УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ПАРАФІЯ
НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ ПРЕЧ. Д. МАРІЇ
в Сан Франціско
й її сумежні місії в Каліфорнії;

спроба історичного нарису

Сан Франціско, Каліфорнія 1986

ПЕРЕДМОВА.

Перший задум автора був широкий своїм змістом, бо він охоплював всегранний історичний розвиток українського поселення в Сан Франціско затоці й включав окремі наступні розділи: українська католицька парафія, українська православна парафія, діяльність громадських організацій та оснування і діяльність репрезентативної громадської установи Відд. Українського Конгресового Комітету Америки, а від 1985 р. Відд. Української Американської Координаційної Ради. На жаль, брошура, яку ми опублікували, вміщає в собі лишень один сектор українського життя, а саме, розвиток української католицької парафії в Сан Франціско й її місії. Чому автор мусів виелімінувати усі інші матеріали на це зложилися різні причини.

Перший рукопис був переданий деяким громадянам, щоб висловили свої думки відносно змісту. Парафіяльна Управа Української Православної Церкви поінформувала, що вона має свого власного хронікаря, який уже довший час працює над цією ділянкою, тому автор вирішив не включати своєї праці.

Відд. УККА в першій декаді існування осягнув вершин свого громадського росту, об'єднав під своїм омофором усі організації, придбав велике число фізичних членів, розгорнув широку культурно - громадську й імпрезову діяльність і став дійсно репрезентантом волі і бажань громади. В 60-и роках, при новообраній управі, наступили радикальні зміни у веденні праці, що поділили громадян на два немиролюбні табори і довели до оснування нового Відділу в Овкленді. У висліді такого стану багато членів, знеохочені і розчаровані, відійшли від зорганізованої громади, а престиж Відділу значно підупав. Автор намагався як найоб'єктивніше насвітлити ці суперечні, взаїмнопоборюючі фактори та подати джерело незгоди, однак його інтерпретація не була сприйнята деякими, тому автор і цей розділ виключив із публікації, щоб не поглиблювати громадських чварів і самому не стати одіозною особою в громаді.

Остався лишень скромний матеріал про українську католицьку парафію й її місії, який передаю своїм читачам до дальшої всебічної громадської оцінки. Я твердо переконаний, що події зілюстровані і глибоко аналізовані автором є віродостойні, бо оперті на писаних досткпних документах і на зрілих та об'єктивних обсерваціях автора, який від 1958 р. аж до тепер є членом парафії. Остається лишень питання інтерпретації подій, вчинків, поведінки осіб і сприймання громадської і церковної атмосфери в часі. З досвіду знаємо, що чотири свідки на доконаний злочин свідчитимуть по-своєму .

і по-різному, бо кожний з них заобсервував щось своєрідне і протирічне другим, однак усі намагаються висловити свою правду. Суддя приймає факти, які, після нього, найбільш відповідають правді і вирішує після своєї власної совісті. Так і автор старався зберігати цей суддєвський принцип, щоб передати в писаній формі нашу присутність в прибраній батьківщині. Де треба було, він викривав недомогання і похибки і критикував, а у випадках жертвенної праці та осягнення здобутків, не щадив слів похвали.

Хай же кожний читач буде сам собі суддею і порівнює своє релігійно-громадське обстеження з автором. Усі голоси читачів, оперті на фактах і уаргументовані логічною послідовністю, чи вони будуть негативно, чи позитивно представлені - будуть включені до другого видання цієї скромної брошурки без додатку "спроба".

Усі завваги, спростування, додатки читачів прошу спрямовувати на нижче подану адресу.

о. Андрій Микита

Very Reverend Canon
Andrew Mykyta, S.T.D., S.E.O.L.
4061 Winona Avenue
San Diego, CA 92105

УКРАЇНСЬКЕ ПОСЕЛЕННЯ В САН ФРАНЦІСКО ЗАТОЦІ
/Спроба історичного нарису/

Українська громада тут розвинулася і закріпилася не завдяки безпосередній еміграції з українських земель, а радше в наслідок внутрішньої іміграції; тобто ці поселенці уже жили, працювали та закліматизувались в інших стейтах, або територіяльних посіlostях ЗСА, прим. Гаваї і з бігом часу примандрували до нашої затоки та осіли на постійно. Два найстарші піоніри нашої громади, Михайло Підгірний і Остап Глинський твердять, що першими поселенцями, що в більшій кількості прибули приблизно в 1910 р. і осіли тут, це були українські емігранти з Гаваїв, що уже довше проживали там, працюючи там на плянтаціях цукрової трощі. Про існування такої української еміграції пише Нансі А. Мекларен у своїй дисертаційній праці: Рашен іммігрейшен: Гаваї, Гонолюлю 1951 р. Вправді вона пише про 200 "росіян" із сіл Київщини і Полтавщини, яких привезено на Гаваї працювати на плянтаціях цукрової трощі, але нема сумніву, що це були українські малоземельні селяни, бо в тому часі усіх наших земляків окреслювано терміном "росіян", "австріяків". Цей стан змінився по другій світовій війні і термін "українець", "український" закріпився в офіційній термінології. /Про українську еміграцію в Гаваях гляди статтю Я. Рудницького: Дещо про "українську присутність" на Гаваях, Свобода, 1981,/. Між вихідцями з Гаваїв були і теж емігранти з Галичини, на це вказують їхні прізвища і грекокатолицька віра. В своїй пам'яті Підгірний і Глинський зберегли деякі прізвища і вони чітко вказують на територіяльне походження. Родини: Даценко, Ровенко, Онищенко, Кириченко, Балабан, Скрипник, без сумніву східньо-українські прізвища; Данис, Гудзик, Салюк, Вуднюк, Швидкий, Гудима, Колцун, Пилипчук, Павлюк, Шабатура, Качор, Карлаш, Пухальський, галицькі.

Європейська еміграція до Гаваїв розпочалась по 1848 р., коли то уряд гавайського королівства дозволив чужинцям набувати землю. Численні заможні родини в ЗСА інвестували капітал в цукрову трощу, що до цього часу росла дико. Метода очищувальної техніки при культивізації трощі і перетворенні її з дикого, непродуктивного стану в пляномірний господарський продукт, що

приносив би доходи - була дуже примітивна і вимагала численних робітників. Гавайський робітник - дитина природи, що рясними пригорщами обдаровувала його своїми невичерпаними плодами без натуги і вкладу його енергії, не спішився працювати, а якщо і працював то був лінивий і малопродуктивний, тому плянтатор змушений був шукати робітників в Європі. Умови життя в нерозвинутому тоді і примітивному полінезійському острові були жалюгідні, і робітник, виповнивши контрактіві зобов'язання і заощадивши гроші, переселявся на материк в пошуках за кращими матеріальними можливостями. Першою для нього такою зупинкою було місто Сан Франціско з розвиненою індустрією та багатогранними культурними установами.

Друга хвиля, що скріпила українське поселення на Заході, це була іміграція зі східних стейтів. Хоч горячка золота в Каліфорнії проминула, то всетаки її кліматична принада, популярні, очайдушні оповіді про перевтілення убогого робітника в мільйонера лишень в одному дні - ще живо пульсували в народніх масах і побуджували уяву безпритульних, що вирвані з твердого оформленого національними традиціями батьківського гнізда, ще нігде не могли закліматизуватися й їм байдуже було місце нового поселення. Проживши свій молодечий вік в матеріальних нестатках, поборюючи повсякденні труднощі, загартовані непримиренними ударами долі, що їх життя так щедро обдаровувало - вони прямували за всяку ціну поліпшити свій життєвий рівень, стати вповні незалежними і в своїй візії бачили, що тільки Каліфорнія зможе забезпечити їм здійснення цих мрій. Тут, вправді, вони не знайшли ані доларів на вулиці, ані не стали мільйонерами, однак влаштувались на працю, що гарантувала їм вигідне життя і через це осіли на постійно тут. До одного з таких належав Михайло Підгірний, який уже в 1914 р. поселився тут і опинився в крузі 30-ох таких як він, свідомих, патріотично наставлених українців. Таких відважних як він було багато більше.

Третій наплив, що зміцнив українську громаду це були втікачі зі Східньої України, які в наслідок Комуністичної революції в Росії, через Китай, Манджурію, Аляску і Гаваї, приплили до берегів нашої затоки, і частина осіла тут, а решта розбрилась по різних стейтах. Це була найчисленніша еміграція. До неї належав Глинський, хоч сам походив з Болехова, однак

десять літ прожив в Росії, працюючи в часі війни в різних американських підприємствах. Він через Львів, Київ, Москву і Владивосток прибув в 1923 р. до Сан Франціско. В тому часі українська громада, як він твердить, начислювала приблизно сто осіб. Велика частина малоросів-хахлів відцуралася своїх земляків і приєдналася до російської громади та своїм важко запрацьованим грошем будувала російські собори і активізувала політичне і культурно-освітнє життя росіян. Це були поголовно бувші солдати царської армії, і вони скинувши уніформу, даліше жили примарою льюальности до російського царя і через це перейшли до російського табору. Хоч українська громада не була такою великою як російська, хоч тоді ще не була власником рідних церков і не була такою магнетично-атракційною силою як російська, однак вона уже задокументувала своє існування і самобутню національну відрубність, однак мимо цього вона не могла притягнути і зберегти їх при своїому рідному гроні. В неодного з них в серці, прикритому осадом імперської російської гордості, що акумулювався протягом довговікової неволі, пробуджується іскра любови до свого рідного народу, якої вони не скривають, а отверто деклярують. Відвідуючи в ряди-годи українську православну церкву, чи національні імпрези, вони в розмовах з вірними отверто заявляють "я тоже українєц!" Нема сумніву, що вони українці, бо розмавляють рідною мовою суржилом і прізвища їх чисто українські. Усі ми громадяни з неукритим болем, прикрістю і відчаєм відчуваємо цю біологічну втрату, бо це не тільки малоосвічені малороси, що своєю кровю збагатили славу власного ворога, але і полковники і нижчого ступня старшини бувшої царської армії.

До 1922 р. поселенці жили в дружній, братерській любові, не оформившись ще в ніяке зорганізоване тіло. Їхня живучість проявлялася в різних формах. Спільні обіди по приватніх домах, або готелях, хорові і танцювальні виступи перед американською публікою, короткі, прості, однак комічні театральні виставки, спакували і закріплювали їх разом біля одної патріотичної ідеї - популяризації імя України. Не маючи подостатком своїх власних співаків чи танцюристів, вони запрошували жидів і поляків, які їм радо допомагали у переведенні цих національних імпрез. Коли проголошено самостійність України, розвинулося серед частини громадян глибоке, невгнуте патріотичне бажання повороту

на рідні землі і по своїм силам допомагати у визвольній боротьбі. Перший з них Підгірний з групою десяткох виїжджають до Японії, а звіттам до Владивостоку і тут, шукаючи законних можливостей подорожі, намагалися продістатися на Україну. Та на жаль, революційні події не сприяли їхнім волелюбним плянам. Українські вихідці з рідних земель, що громадилися у Владивостоці та старалися виемігрувати до різних країн - переконали їх про безвиглядність якоїнебудь корисної праці для свого народу. По кількох літах таких безконечних мандрівок, вони усі в 1921 р., через Омськ, Єкатеренбург, Камчатку і знову Владивосток виїхали до Сан Франціско. Тут вони вирішили продовжувати працю для свого народу по своїм власним спроможностям і інтелектуальним здібностям. Щоб такій праці надати чіткий національний зміст, вони створили в 1922 р. культурно-освітне товариство "Просвіта". Промотором і душею цього товариства став др. Григорій Данис, по професії дентист, випусник одного із каліфорнійських університетів. Завдяки знанню англійської мови, він нав'язав дружні звязки з американською інтелігенцією, популяризував українське ім'я та був речником української громади. За розповіддю О. Глинського він нерозлучно був пов'язаний з американськими масонами, їздив зі своєю дружиною Теклею по більших місцевостях північної Каліфорнії з численними доповідями, інформуючи про важке положення українського народу під советами та взагалі про українські проблеми. Він теж і був диригентом хору і режисером аматорських вистав. Завдяки своїй патріотичній насназі, глибокій інтелігенції і товариського такту та престижній професії, він втішався великою пошаною та популярністю серед усіх емігрантів з України і через це зумів притягнути до національної дії поляків, жидів і росіян. Усі вони співали в українському хорі, танцювали і лицедіяли в аматорських виставах. Імпрези відбувалися в найбільшій залі міста - Сіті Гол. Призбирані гроші висилали до Львова на потреби Просвіти, Рідної Школи і Товариства Інвалідів.

Це був імпазантний вклад в освідомну українську справу і вимагав неабияких зусиль від тодішних провідників здійснити це. Рівночасно ця праця принесла далекойдучі користи для самої громади, бо вона внутрішньо сцементувала її і ціпко держала її в одній суцільній і патріотично спаяній українській родині.

Просвіта проіснувала до 1950 р., себто до приїзду нової еміграції по другій світовій війні, і в тому році вона само-зліквідувалась, а на її місце повстало нове зорганізоване тіло у формі Відділу Українського Конгресового Комітету Америки, що було однозгідним виявом старої і нової еміграції. Нові історичні умови подиктували відмінні форми себевияву і громадського само-буття.

Перші поселенці не вирізнялись великою формальною освітою. Це були діти села й їх освіта обмежувалась до чотирьох або шістьох клас елементарної школи. Однак їх ціхувала висока національна свідомість і глибока любов до своєї батьківщини. Ця любов просякала найдрібнішу громадську дію і заразом, вона була поштовхом для неї. Хоч їх праця впливала з чисто політичних мотивів - освідомлення американського доккілля про визвольний рух на батьківщині і пропагування українського імені, то вони радше, були культурними працівниками, а не політиками. Політично партійне зрізничкування, що набрало питомої вагомості, гостроти й ідеологічного забарвлення на рідних землях довоєнного часу, ще не доплило до них і не впливало на їхню громадську працю, тому вони були далекі від партійних чварів і співжили в гармонійній родинній згоді. В новому середовищі американської спільноти вони закліматизувались, однак на довший час зберегли національну відрубність, а багато сильнішим характером одиниць вплили на верхівя нових професій і розбагатіли мимо браку відповідної освіти та досконалості англійської мови. Ось декілька прикладів на цю обставину: Микола Бачинський став урядником пошти, Остап Глинський оснував малярське підприємство і zatrudнював кільканадцять робітників, Іван Колцун відкрив бюро нерухомостей, Іван Іванчук став адміністратором будівельної компанії, Тиміш Магомед /з Тартакова, Сокальщина/ був власником споживчої крамниці, газолінової станції і дев'яток домів. Усі інші працювали в ресторанах, готелях, або портовими робітниками і були власниками своїх власних домів. Тому, що вони не були в стані вибудувати рідної церкви, ані вдержати священика, то духово-релігійні потреби заспокоювали відповідно до своїх віровизнань: православні женились і христили своїх дітей в православного руского батюшки, греко-католики - в римокатолицького. Згадуючи

про релігійні справи, я не можу оминати величаву постать першого першого українського поселенця в Каліфорнії, отця Агапія Гончаренка, абсолювента Київської Богословської Академії і горячого патріота, який уже в 1867 р. приїхав з Нью Йорку до Сан Франціска. Тут він на вимогу американського уряду видав словник англійсько-російських фраз для ужитку американського війська, стаціонарованого в Алясці, публікував двомовний часопис "Аляска Геральд" і душпастирював. Побожчись пімсти царських агентів, він з бігом часу переселився до Гейвард /20 миль від Сан Франціска/, закупив малий хутір і назвав його "Україна". Тут він теж став видавати новий журнал "Свобода". Помер в 1916 р., проживши 84 років, і був похоронений разом зі своєю дружиною на цьому хуторі. Тоді, коли о. Гончаренко проживав в Сан Франціско, українська громада ще не існувала і він не міг впливати на її працю чи виконувати душпастирські обов'язки, бо таких вимог не було. Одинокa родина Данисів жила дуже близько з ним і користалa з його релігійних послуг, а усі інші лишень "чули", що український батюшка живе на хуторі. З того можна робити висновок, що родина Данисів осіла в місті уже перед 1910.

Такі релігійні практики, виконувані священиками обох віровизнань, але чужої національності /американські чи польські римокатолики/, або і ворожої нам національності /руські батюшки/, хоч були демонстрацією глибокого прив'язання до прадідівської віри і впливали з проречистої набожності, проте вони нанесли нищівного удару усій українській громаді. Діти емігрантів, підрісши, стали членами своїх віровизнаневих церков, затратили національне самовідчуття, вповні засимілювались і відчужились від рідного коріння. Коли в 1960-и роках молода еміграція спільно зі залишками старої вибудували дві церкви, що їх обслуговували українські священики - то вони уже не були в стані привернути втрачені вівці до свого стада, і сьогодні ані одна дитина старих емігрантів не збереглась при рідних церквах.

Втрата біологічної субстанції, себто, многонадійного молодого покоління, була першим смертоносним ударом, що угробив першу нашу громаду. Другою причиною її упадку, це нормальний природний процес фізичного старіння її членів і немичої смерті. На сьогодні в її рядах осталося лишень кілька родин, що доживають свого віку. По тридцятипятилітньому існуванню стара громада фізично перестала існувати як українська етнічна одиниця

в американській спільноті. Мимо її великого культурного вкладу в розвиток національного самозбереження, мимо її безприкладних матеріяльних жертв на національні потреби своєї батьківщини, мимо самоспалення особистої енергії для вдержання чистоти характеру національної самобутності - вона не залишила ніяких слідів свого довголітнього існування. Цей промовистий факт повинен насторожити нас усіх і повчити, щоб наше покоління, що виростає і виховується тут не пішло слідом дітей перших поселенців. З цієї трагічної минувшини ми повинні винести нові заключення, що виведуть нас на новий шлях і подиктують свіжі ідеї та видосконалі методи праці та збережуть наше молоде покоління при українській спільноті.

НОВА ЕМІГРАЦІЯ

Рік 1948 датує поселення нової еміграції в нашій затоці. Повстала вона по другій світовій війні й її звичайно окреслюють політичною еміграцією, хоч до цього терміну можна мати великі застереження. Вона під оглядом освіти і політичного зацікавлення далеко перевищує першу. Серед неї знаходимо не тільки прихильників політичних легальних партій в Україні, але і фанатичних звеличників ідеологічно різнобарвних націоналістичних угруповань. Її теж ціхує віровизнанева многогранність. До цього часу ми мали православних і католиків, а тепер долучилися до них ще три баптистські релігійні секти, що взаїмно поборюють себе. Всі ці емігранти перенесли зі собою з рідної батьківщини зрізничковане партійництво і релігійну нетолерантність та культивують їх на вільній землі ЗСА, хоч це наносить велику шкоду усій українській спільноті. Тому можу отверто твердити, що українська громада тут репрезентує в мікрокосмосі передвоєнне життя України.

В громаді проживає біля двіста зареєстрованих родин, на яких адресу висилається запрошення на різні національні та релігійні імпрези. До цього числа можна додати ще другу таку скількість громадян українського походження, які уже затратили національне відчуття і розплились в американській спільноті. Я особисто, випадково, віднайшов в своїй місцевості Саннивейл такі родини: два продавчики в крамниці обуви і фарб, одну медсестру в шпиталі й інженера електронної фабрики. Усі вони ще говорять рідною мовою, признаються до грекокатолицької віри, приготавляють батьківські страви /вареники, голубці,

борщ, капусту з реберцями, великодні пасхи/, однак вони почувають себе американцями. У Сан Франціско таких родин є найбільше. Це головно діти канадських емігрантів, що поселилися тут з огляду на кращу винагороду праці. Працюють вони медсестрами по шпиталях і секретарками друкарками в різних б'юрах.

Лишень мала частина нових емігрантів живе в місті Сан Франціско, більшість є порозкидана по різних містах затоки, в промірі сто миль від Сан Франціска. Осередком громадського і релігійного життя є Сан Франціско. При різних нагодах: національні свята, громадські і церковні збори, обіди, забави, вони збираються в місті.

Ця громада створила прерізні політичні, релігійні, виховні й забезпеченеві організації, що плекають національну самобутність, оживлюють український дух, викликають зацікавлення і запал до громадської праці і цю дорогою повздержують асиміляційний процес на деякий час, однак, з другої сторони, таке організаційне множество витворює гурти, поділені і замкнені параваном партійного доктринерства, що вносять відчуження, дисгармонію і дисонанси й у висліді ослаблюють громадське тіло.

Кожна організація являється виразником їхніх політичних переконань. До Товариства Прихильників Української Національної Ради належать бувші члени демократичних галицьких партій і члени партій наддніпрянських українців, що сформувались по другій світовій війні. Ціллю цього товариства є матеріально допомагати екзильному урядові УНР. Націоналістичний відтінок репрезентує три організації: Оборона Чотирьох Свобід України, Організація Державного Відродження України і Молоді Українські Націоналісти. Зміна назв була подиктована політичними вимогами і державними законами нового поселення. Якщо політичні провідники хотіли вдержати первісну назву, ОУНб, чи ОУНм, то мусіли б зареєструвати їх як заграничні агенції і додержуватись постанов Закону та працювати під певною контролею американських охоронних органів. Коли вони діють під омофором новосформованих громадських тіл, ніхто з американських чинників не встряватиме в їх внутрішню діяльність.

При православній церкві розгорнуло широку працю Сестрицтво. Воно є тривким філяром матеріальної бази церкви.

Обезпеченеві організації, це уже виключний твір старої еміграції, зродилися вони з внутрішніх вимог життя - братської взаємодопомоги. Їх тут маємо три Відділи: Український Народний Союз, Братський Союз і Провидіння /виключно для католиків/. Найсильнішим з них є УНС, бо в своїх рядах об'єднав найбільше членів.

Рідну Школу зорганізовано вперше, як тільки появилися нові емігранти. З початку навчання відбувалося по приватних домах, а учительювала висококваліфікована особа, Л. Панасенко, викладач української літератури київського університету. Коли громада набула свої власні церкви, то навчання продовжувалось в залі грекокатолицької церкви, а відтак православної. Школа безперервно існує по сьогоднішній день. Перші її учні по роках стали батьками і матерями й їхні діти навчаються в ній.

В 1960-и роках громада міцно зросла свіжим напливом українських родин зі сходу, числом 20. Це уже нове покоління, професійна інтелігенція: лікарі, інженери, хеміки, адміністративні урядовці, що виховувалися і завершили вищу освіту тут. Поселилися вони в повіті Санта Клара, що є осідком електронної індустрії й оснували для своїх дітей другу Рідну Школу тут. Діти вивчають три головні предмети: рідну мову, географію і історію України. Це уже наші онуки, що родилися тут, знають про батьківщину дідів лишень з оповідань своїх бабців і дідів і зі шкільних лекцій, виховуються в американському середовищі, мовно і культурно не відрізняються від американських дітей і вони утопились би в ньому, якщо б не мініатюрні острівці на цьому безмежному морю: родинний дім, церква і Рідна Школа не придержали їх. Ніхто нас тут не намагається перетворити на американців, не змушує відрікатись від національних традицій та почуватись українцем, однак довкілля є таке притягаюче, спокусливе і сприятливе, що людина, пірнувши в нього раз, не старається навіть добровільно вирватись з нього. Лишень ці три згадані фактори протиставляться йому, борються з ним, і дитина, неначе човен на розбурханих водах, пливе від одного берега ріки до другого, вхлонює аромат запашного, різноманітного багатства флори обох берегів, і остаточно перевтілюється в двоособовість, що її ми окреслюємо терміном - американець українського походження.

Така дитина зберігає сильне відчуття глибокої любови до праді-
дівських національних вартостей: мови, культури, історії, і за-
разом абсорбує ті самі цінності своєї нової батьківщини. Таке
духове нагромадження у виховному розвитку є притаманне усім
нашим онукам. Як їх діти почуватимуться за двадцять років, це
залежатиме від їх національної відпорности, чи надаліше окреслю-
ватимемо їх подвійною назвою - американські українці, чи ця
назва звужиться лишень до одного терміну - американці, не берусь
спекулювати. Американські соціологи твердять, що діти третього
і дальших поколінь цікавляться батьківщиною своїх предків
більше ніж друге покоління, хоч і затратили рідну мову.

Пласт, що повстав з ініціативи вирослої тут генерації
й його очолює Оксана Сидорак - є прецінною допоміжною ланкою
у національному вихованні доростаючого покоління. Дитина від-
чуває, що є нерозлучною частинкою суто української організації,
розвиває і удосконалює рідну мову, засвоює дисципліну і гурто-
вий порядок і горде почування українського пластуна. Кожно-
річні табори на лоні природи різьблять і закріплюють національ-
ну самобутню відрубність.

В строкатій громаді, обвантаженій політичними організаціями
числом, неспімірним до скількості громадян і їх партійних заці-
кавлень, виринуло багато кандидатів на громадський провід, але
на жаль, ані один із них не мав всегромадської піддержки і тому
виникла потреба створити одну громадську центральну організацію,
яка очолювала б громаду і заступала б її інтереси. Просвіта
у змінених обставинах і при старості її членства, не могла
більше сповняти такої функції, тому представники двох еміграцій
оснували в 1950 р. Відділ Українського Конгресового Комітету
Америци. Ця організація є всегромадською установою без будьякого
партійного забарвлення і до неї ввійшли представники усіх
існуючих організацій, церков і певна скількість громадян. Член-
ство її вагалось між 50 до 20 одиниць. В початках її існування
воно було найвище, а сьогодні мале. Її завданням є влаштовувати
національні імпрези, громадські сходи з доповідями, контакти
з політичними діячами країни, протисовітські демонстрації,
публічні концерти в Голден Гейт парку, забави, обіди і т. п.
Першим головою вибрано заслуженого представника старої громади,
Колцуна а до езекутиви ввійшли поголовно нові емігранти.

З оснуванням Відділу політичні організації обмежили свою діяльність до суто партійних подій чи провідних особистостей, як прим. червнєве проголошення відновлення державности ОУН Бандери, святкування річниць його смерти, смерти полк. Мельника та інші імпрези, щоб цєю дорогою призбирати гріш на свої потреби. В першому десятиріччю існування, Відділ проявив надзвичайно жваву громадську працю, притягнув широкі круги громадян до участі в ній, а представники поодиноких організацій змагалися за її провід - себто була здорова громадська конкуренція, що впливала дуже корисно на його працю. Кожна нова управа стреміла до того, щоб досягнути найкращі громадські успіхи. Сьогодні при загальному збайдужінню старшого громадянства і по перебранню проведу централі в Нью Йорку однією партією, так зв. визвольним фронтом, він перестав бути так динамічним тілом, яким був колись, й є ледви відчутним, хоч виконує свої громадські обовязки даліше.

Молодше покоління, з дуже малими виїмками, не бере участі в праці цієї громадської централі і то з різних причин. Політичні партії, перенесені батьками з рідних земель, не прищепилися в його розумі і ^{не} промовляли більше до його серця, тому воно не цікавиться ними, ані не підтримує їх - і це спричинило їхню холодність та сторонність до неї. Складні обставини нового поселення, що зовсім не сприяють відрубному національному вихованню, змусили його перебрати цей тягар виховання своїх дітей у свої власні руки, бо централю не мала на це ані фінансових спроможностей, ані не розпоряджала учительським збором, тому воно подбало про свої власні школи і допоміжні виховні організації /Пласт/. Те саме підсоння суспільного докільля вплинуло на нові форми їхнього політичного себевиаяву. Відкинувши партійно-політичне навантаження своїх батьків, воно створило свої власні політичні структури, що у великій мірі розбудов^ють і популяризують визвольні процеси поневоленої батьківщини. Уже понад двадцять років діють дві такі організації: Комітет людських і національних прав в Україні, і Ліга оборони українського імени. Вони мають постійні звязки з численними конгресменами і сенаторами, достовірно інформують їх про сучасний стан поневолення батьківщини, про її правозахисників-дисидентів і їхнє терпіння в концлагерах і психушках, про гнітуху русифікацію й економічну експлоатацію,

про стардників церкви і церкву в підпіллю, збірно звітують перед конгресовими комісіями, опрокидують наклепи жидів про здогадних українських коляборантів, демонструють перед совітськими дипломатичними місіями, а це все сприяє постійному пожвавленню і зацікавленню справою України, бо уся ця дія є реєстрована пресою, радіо і телебаченням.

Наші діти, мабуть, прийняли ідеї філософського напрямку, так зв. прагматизму, себто практичний підхід в праці для підневільної батьківщини, без застосування будь-якої ідеологічно партійної програми. Пильно слідкуючи за розвитком подій на рідних землях, вони рівночасно інформують конгресменів про них, пишуть в англійській пресі і цею дорогою американська спільнота є обзнайомлена про важке політичне положення нашого народу.

Їм треба теж завдячувати постійну оборону чистоти українського імени перед провокативними нападами деяких журналістів за мниму співпрацю українців з німцями.

На нашому терені такою працею займаються пані: Ірина Строкон Мюллер і Тамара Городиська.

Ця політична діяльність, що випливає з глибоких патріотичних почуттів, увілялась в оце прагматичне русло, необмежене партійними програмами, і не підтасоване контролі партійного проводу - є заразом всесильним і об'єднуючим фактором молодшої генерації. Це є рівночасно, могутньою запорукою існування самостійної, окремої громади в будучності. Хоч, може, внуки та їх діти затратять знання рідної мови, однак відчуття національної відрубности та обовязку праці для батьківщини прадідів, надусе залишиться в них. Такий стан етнічного привязання я запримітив серед ірлянської, жидівської й інших меншин. Бо хоч і вони затратили свої національні традиції, релігійний церемоніал і мову, то всетаки відчувають в собі національну спадковість прадідів, пудкреслюють її, цікавляться нею і друкують солідні праці на ту тему. Вірю, що наші онуки чи правнуки не будуть різнитися від них.

УКРАЇНСЬКІ КАТОЛИКИ САМОТУЖКИ ОФОРМЛЮЮТЬСЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО.

По другій світовій війні, в рр. 1949-1951, десять нових родин прибули на наш терен і поселилися в Сан Франціско, Овкланд і Сан Матео. Це були люди національно свідомі, які перенесли зі собою партійно-ідеологічні політичні течії, що домінували в передвоєнній батьківщині і зберегли горячу любов до української традиційної церкви. Виснажені фізично, зубожілі матеріально через воєнне лихоліття і постійні мандрівки, необзнайомлені з новим суспільним середовищем нової прибраної батьківщини, без знання мови - вони стали рушійною силою у відбудові релігійного життя. Тут вони застали нечисленний гурток старих поселенців, які поспішили їм з братньою допомогою, влаштували на працю і суспільно співпрацювали з ними в релігійно-громадських задумах. Я згадую про "нечисленний гурток", але О. Глинський нараховував їх біля сотні, але ці, що зберегли національну свідомість і привязання до рідної церкви, не перевищували числом новоприбулих, решта потонула в чужому середовищі. Детальні соціологічні студії й обслідування напевно вияснили б, чи ця втрата, що спричинила кількісне зниження була викликана впливом і поселенням багатьох родин в інших стейтах, чи була, просто, завершенням природного асиміляційного процесу. Не маючи таких дослідів, мусимо опиратися на локальні спостереження старих поселенців. На підставі їхнього досвіду стверджено, що усі вони, матеріально унезалежнившись, проживали в Сан Франціско затоці. Тому сміло можна твердити, що одинокою причиною такого великого скорочення і чисельного спадку була тільки асиміляція і в незначній мірі природна смертність.

Уплив часу між поселенням старих емігрантів і прибуттям нових охоплював лишень 25 років - себто одно покоління, а денационалізаційний процес з непогамованою швидкістю уже поглинув 90% біологічної субстанції. Цей відсоток по-нині стоїть поза рубіжом зорганізованої української громади. На оправдання такого прискішеного асиміляційного процесу ми можемо подати тільки дві причини: брак існування рідної церкви і поселення на широкому просторі. Відсутність близького братнього спілкування притупила національну відпорність, а брак рідної церкви перетворив їх в непрактикуючих християн і ці два фактори спричинили оце надто високе відсоткове зниження.

На превелике щастя зберігся і зорганізувався зі старих і нових поселенців сильний авангард, спаяний одним духом і спільними замірами,

що поклав тверді підвалини під будову рідної церкви і всегромадської установи у формі Відділу Українського Конгресового Комітету і Рідної Школи. На початку він заактивізував старання у віднові власного релігійного життя. Не маючи своєї церкви, ані священника, ця передова ударна група, розпочала перші пошуки за винаймом римокатолицької церкви, а відтак звернулася з проханням до єпископа Богачевського призначити священника.

По довготривалій кореспонденції, римокатолицький архієпископ Сан Франціска, дозволив їм за скромною винагородою відправляти Богослужби в церкві св. Франціска Ксавера при вул. Октавія ч. 1801. Еп. Богачевський уповажив о. К. Бердара з Лос Анджелес обслуговувати вірних. О. Бердар раз в місяць правив св. Літургію, сповідав, вінчав, хрестив новонароджених, брав участь в різних імпрезах, влаштовуваних Комітетом, притягав щораз більше вірних до церкви і служив різними порадами.

Першу Службу Божу відправлено 21 жовтня, 1951 р. По Службі Божій вірні зібралися в церковній залі і вибрали свій перший церковний Комітет в склад якого ввійшли: голова, о. Бердар, його заступник, В. Козак, секретар, С.П. Гречаник, касир М. Кісь. Протягом п'ятирічної діяльності Церковного Комітету його постійним головою був о. Бердар, а незаступимою секретаркою була Гречаник. Пізніше по одруженню підписувала протоколи новим прізвищем, Підгірна. Кожнорічно перевибрано і побільшувано Комітет і за весь час праці його, наступні особи брали в ньому участь: О. Шишка, М. Бачинський, В. Коваль, І. Іськів, Д. Дучинський, З. Жизномірський, Б. Морозівський, О. Чато, М. Жарська. Хор зорганізував і ним диригував інж. Мирослав Жарський. На перших зборах 14 парохіян погодилися вплачувати місячно по \$ 5.00 до церковної каси. Бачинський й Іванчук добровільно обтяжили себе окремим місійним завданням: відвідувати розпорошені родини, інформувати про діяльність Церковного Комітету і притягати до церкви.

На кожні місячні збори жінки приготувляли перекуску. Кожнорічно влаштовували спільне свячене, забаву з танцями і в ряди-годи обіди. Урочисто відсвяткували дворічний і чотирорічний ювілей з нагоди церковної діяльності. Такі різноманітні імпрези зміцнювали фонди Комітету.

Предметом нарад зборів завжди були дві пекучі справи: купно будинку і бажання мати постійного священника. Ці, нерозривно пов'язані зі собою пріоритети, найбільше завдавали їм клопоту і забирали час.

Довідавшись, що на розі вулиць Реймонда і Дельта є на продаж три дерев'яні будинки збудовані в 1919 р., Церковний Комітет на своєму засіданні 20 липня, 1952 р. уповажнив О. Шишку, М. Бачинського, В. Ковалю, І. Іськова і Д. Дучинського оглянути ці будинки й оцінити чи вони надаватимуться їхнім потребам. По докладній провірці стану будинків, Дучинський в імені всіх уповажнених предложив Комітетові наступний звіт: "По докладному огляненні всіх трьох будинків і по засягненні потрібних інформацій від отця пароха, ми рішили одноголосно до купна пропонованого об'єкту не приступати, мотивуючи своє рішення слідуючо:

1. Об'єкт пропонований на набуття є рішучо за далеко віддалений від центру міста, в околиці непривітній і несимпатичній.

2. Усі три будинки вимагають негайного ремонту, відновлення, малювання і та інвестиція вимагати буде кількатисячного вкладу готівки, якого громада українців католиків не має.

3. Сума \$33,500, які треба заплатити за об'єкт є непропорціональною до матеріяльної спроможності, якою мала би бути обтяжена невелика громада українців.

4. Пропонований об'єкт не має майже ніяких виглядів, щоб якусь частину можна було винаймати на дохід.

Однак Комітет стверджує, що для скріплення сил українців у Сан Франціско й околиці є необхідно мати свою церкву, а при ній поміщення для священника і на сходинах...."

Хоч перша спроба купна церковних будинків не увінчалася повним успіхом, однак вона не вплинула негативно на всесильне бажання парохіяни вповні унезалежитись і "мати свою церкву і поміщення для священника". Оглядання різних будинків продовжувалось далше й остаточно завершилоськупном бажаного об'єкту.

Сама ідея купна будинку, рівночасно, бадьорила і заохочувала вірних до більших жертв. Дучинський по інспекційній провірці жертвував \$ 300.00. Касир, звітуючи 16 жовтня, 1956 р. подав, що в касі уже є \$ 1000.76.

Комітет занявся теж і освітою дітей. На ширших громадських сходинах 16 червня, 1956 р. доручено Я. Блищаківі й І. Іськові організувати рідну школу. З першим вересня розпочалось навчання з українських дисциплін, а навчав в ній інж. Мирослав Жарський. Скільки дітей в ній навчалось й як довго вона існувала, протокольні записи не подають цього, однак ми знаємо, що вона ще існувала в 60-и роках в новонабутому будинкові при Жіранд вул., а вела її висококваліфікований професійний педагог Л. Панасенко.

Наполеглива, віддана, невпинна, енергійна п'ятирічна праця малої горстки парохіян зберегла існування традиційної української церкви і підготувала матеріяльну базу для дальшого її буйного розвитку в будуччині. Церковний Комітет придбав з церковних збірок і імпрез \$ 1124.07, під проводом о. Бердара. Завдяки їм утверджено зорганізовану українську повноправну присутність тут. Хто зна, в якій стадії розвитку сьогодні була б наша церква і громада взагалі, якщо б ми не мали оцих перших передових, жертвенних піонерів. З приїздом о. А. Микити датується новий період в історії нашої церкви і громади.

ПАРОХІЯ НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ в Сан Франціско

На прохання парохіян, архиеп. Богачевський призначив о. др-а Андрія Микиту першим і постійним адміністратором парохії в Сан Франціско. По його приїзді 25 червня, 1957 р. значно зросло зацікавлення купном будинку і в тому напрямі посилилась праця.

Чому архиепископ вибрав особу о. Микити, ми можемо тільки здогадуватися. Знав він дуже добре, що громада не має ні власної церкви, ані мешкального дому, ані матеріяльних засобів, щоб забезпечити найскромніше життя адміністратора, тому мусів брати під увагу особу з твердим, загартованим характером, з глибоким відчуттям самопосвяти для церкви і свого народу, яка нашвидку не зневірюється і не заломлюється під ударами нестерпних і важких життєвих навантажуваль, але як воїн на бойовій стійці, видержить і поборе усі невігоди і недосячі та виконає доручене йому діло. Обсервуючи семирічну душпастирську працю о. Микити в східних стейтах і порівнюючи її з працею других священників, архиепископ переконався, що саме о. Микита вирізняється з поміж усіх оцими прикметами характеру і тільки він дасть собі раду - оце переконання архиепископа, мабуть, було вирішальним фактором у призначенні о. Микити на місійну працю в нас.

"Обездоленого" пароха прийняла і примістила в своєму гостинному домі родина Юлія й Олі Чато. Дім Чато вкортці перетворився на парохіяльну канцелярію. Велись безупинні наради з членами Комітету і другими парохіянами. Основним предметом нарад було набуття власного будинку. Кожна нерухомість, що появлялася на ринку продажі оживлювала горячі дискусії. О. Микита, в міжчасі, в товаристві Ю. Чата й Я. Блищака, відвідував усіх вірних, розсіяних на півострові й інформував про пляни Комітету і заохочував брати участь у релігійних відправах.

По тримісячній наполегливій праці і огляненні двадцятьпять об'єктів, Комітет зосередився на одному будинкові при 857 Джірд вул., бо дім знаходився в бажаній ділянці, в доброму стані і ціна \$ 15,000 була задовільна. Це була двоповерхова структура, якої нутро, відтак перебудовано для смаку і потреб громади. Долішню частину призначено на каплицю, в горішній містилася зала, кухня, шкільна кляса і одна кімната для священника. Добродушні парохіяни жертвували \$ 8,000, а "Провидіння" позичкою \$ 7,000 заплатили остачу коштів будинку. Найщедрішим з парохіян був Панько Семків, пожертвувавши \$ 4,500. Новонабутий будинок зареєстровано в офіційних установах як католицьку

парохію українців під назвою Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії дня 3-го серпня, 1957 р. і віддано на власність української католицької церкви в ЗСА.

Першу стадію в розбудові парохії завершено купном будинку. Другий ступінь - перебудова і суцільне оновлення очікувало і вимагало твердих і запопадливих рук до праці та довшого часу. Час наглив і zarazом пригнітав, бо першу св. Літургію вирішено відслужити на Празник 22 грудня 1957 р. Парох не міг покладатися на посторонніх професійних робітників, які протягом одного тижня викінчили б заплановані праці, бо не розпоряджався відповідними фондами, тому надіявся на повну підтримку своїх парохіян. Усі вони працювали на щоденний хліб і тільки у вільних хвиликах від заробіткової праці могли посвятитися цьому завданню. Однак він в своїх сподіваннях не розчарувався. Вони перебрали на себе весь клопітливий тягар і на бажаний всім термін віддали дім до ужитку в оновленому стані. На спільній нараді в резиденції М. Бачинського, дня 27 серпня, вони устійнили плян перебудови і розподілили працю між собою. В нарадах взяли участь: М. Бачинський, інж. М. Жарський, Я. Блищак, С. Підгірна, О. Чато, Ю. Чато, С. Мрозовський, І. Іськів, І. Іванчук і О. Глинський. До цього ударного звена, з бігом часу, приєдналося багато більше, й усі разом завзято працювали. Як взірець глибокої любови до рідної церкви згадаю особу Івана Іськова, який протягом трьох тижнів працював при перебудові, звільнившись із заробіткової праці. Йому ми усі є надзвичайно вдячні за будову пречудного престолу. Тривку пам'яті теж зберігатимемо в наших серцях особу професійного маляра Остапа Глинського й проусіх других, що своєю важкою працею закріпили наше національне ім'я на півострові.

Новий будинок став осередком не тільки релігійного, але і культурно-громадського життя. Крім релігійних відправ, громадські організації, Відділ УККА, Відділ УНС, ОЧОСУЗ СУА і другі влаштовували національні імпрези, доповіді на політично-громадські справи і відбували засідання своїх керівних органів.

Повоєнні емігранти це були молоді родини, радо горнулися до своєї церкви і до громадсько-культурних організацій, при будь-якій нагоді збиралися, щоб дружньо погомоніти чи навіть палко і пристрасно подискутувати, щоб переконливо зясувати правильність і чистоту партійно-ідеологічного світосприйняття.

Релігійне і культурно-суспільне життя розвивалося і буйно квітло. Парохія зміцніла матеріяльно, парох протягом чотирьох років вповні сплатив заборгування і плянував, разом з парохіянами, закупити вигідніший і репрезентативніший будинок. Треба було радіти великими успіхами парохії і громадських установ.

Та на жаль, цю сприятливу, дружню і погідну атмосферу, в якій невпинно росла громада, затемнила жива активність горстки незадоволених парохіян, які в особі о. Микити бачила тільки негативні особливості його характеру і поведінки, стала гостро критикувати його і домагатися усунення з парохії. Що саме було основою такого неприхильного і критичного ставлення до о. Микити, ми довідуємося зі сторінок Бюлетеня Від.УККА. Автор статей картав пароха за негідну поведінку, за грубі вислови в розмовах, за нецензурні дотепи, за невмішування детальних фінансових звітів в парохіяльному "Українському Піонірові", за непошановання священничого сану, і за цілий ряд інших "гріхів", які, напевно, використав би Еко в своєму "Лисі Микиті" для розваги своїх читачів, якщоб знав про них. Критикувати других, це ж природне і здорове явище. Ми ж вільні громадяни, обдаровані самостійним розумом і оцінюємо події і праці осіб власним заобсервованим критерієм. Критика служить творчим засобом усунути людські недомогання, виправляти помилки і спрямовувати людину в русло зберігання устійнених національних вартостей, традицій і принятих манер, переданих предками. Але горстка незадоволених не брала під увагу повищих корисних і позитивних завдань критики, не намагалася "виправляти помилки" людини, але спиралася на особистій пімсті за уявну образу декого парохом. Отже, подратована амбіція деяких вимагала покарання. Я не збираюся входити в деталі і давати докази на цю обставину, бо ці найдрібніші події є відомі усім громадянам.

Негодування і незадоволення є нерозривною часткою кожного живого організму. Навіть родина, спаяна інтимною любов'ю, час від часу втрачає сімейну гармонію і переживає кризу. Родинні непорозуміння обмежуються до членів родини і постороння особа не відчуває їх - громадські непорозуміння стають публічними й охоплюють увесь колектив. Кожний член колективу бере в них участь і по своїй власній оціночній аналізі оприділює себе до одного із двох супротивних таборів. Цей конфлікт в простірному смислі продирається поза рами громади і зупиняється перед вирішенням вищої ієрархічно церковної влади, бо ж два, антагоністично наставлені табори не є здатні самі примиритися.

В такому стані знайшлася наша громада. Розпочалася горяча суперечка за - і - проти священника, що тягнулася довгими роками і порізнила парохіян та непотрібно втягнула авторитет єпископа.

На листи єпископ відповідав мовчанкою. Ця мовчанка і рішучість єпископа не переносити о. Микиту, ще в більшій мірі розогнювала і посилювала атаки незадоволених. Вкінці, вони перестали учащати до церкви.

Повище, я зясував причини незадоволення одної частини парохіян, які є однобічними і не відзеркалюють вповні настроїв громади. Для повноти образу характеру і поведінки оспорюваної особи, слід передати теж думки і наставлення другого табору парохіян, що станули в його обороні.

Ця більшість, по довшому часі особистих спостережень, співпраці і, вкінці, співдружності, прийняла о. Микиту як свого відданого душпастиря, була задоволена з його ревної праці для церкви і громади та шанувала його. Він був простодушний, скромний, отвертий, говіркий, працьовитий, без бундючності і гордості псевдоінтелігента, шанував усіх і з усіми був нарівні пані-брата. Чи забавляв він дотепами своїх співбесідників? Так, не заперечую, сипав жартами, що викликали щирій, невимушений сміх і бавив ними своїх гостей. Деколи в них відчутне було незначне, тонке, соромливе забарвлення, але воно не дорівнювало брутальності сучасних американських письменників. Лихо в тому, що кожна особа інтерпретуватиме дотеп по-своєму розумінні. Одні сміятимуться, другі реагуватимуть удаваною образою.

При перебуві дому він нарівні з другими парохіянами фізично працював. Двигав дошки, цнмент, малював, садив корчі, квіти, косив траву, укладав столи, замітав залю, і другі прерізні робітки, звязані з домом. Може, саме, ця фізична праця викликала незадоволення в деяких парохіян. Неоднократно вони з обуренням пригадували йому, що "вам, отче, не личить одягатись в таке просте одіння і виконувати таку чорну працю. Щож подумають про вас американці?"

Чи парох ставився зневажливо до своїх парохіян і ображав їх? Теж мусимо заперечити це необосноване звинувачення. Ніхто з нас так не усвідомлює собі вагомість кожного парохіянина для церкви як він сам. Кожний з них є його хлібодавцем, і це почування підсвідомо насторожує і примушує його гідно трактувати усіх. Але деякі з громадян оцінюють особу душпастиря своєю власною міркою. Для них, ця особа, повязана з Божим престолом, являється особливою постаттю і вони вимагають від неї гладкої, ніжної поведінки та ввічливої і витонченої мови. О. Микита збагатив свою літературну мову фольклорною мудрістю і лемківськими дотепами, вивчивши їх, будучи солдатом в українській дивізії. А цеж перлини української мови, які ми повинні зберегти, бо лемки, насильно вивезені на польські терени не мають цієї можності. Ця мова, мабуть, для цієї горстки громадян була стрижнем незадоволення і спричинила стільки клопотів.

Задушливу атмосферу в громаді, о. Микита переживав глибоко,

але не занепадав духом. Розбудовував господарську ділянку, втягав до цієї роботи американських громадян, скріплював фінансову базу для парохії, і найважливіше, поширив дупастирську працю поза межі Сан Франціска, оснувавши Місію св. Володимира в Санта Кларі. Це місто є віддалене на п'ятдесят миль на південь від Сан Франціска. В ньому, між 1950-60р.р. поселилось кільканадцять українських родин, головно професіоналісти: інженери, лікарі, викладачі університетів, банкові урядники, бібліотекарі, ну, і робітники.

По довгих, невдалих розшуках за винаймом церкви, Сестри Кармелітанки, змилосердившись, віддали до його розпорядимості свою прекрасну церкву, архітектурну пам'ятку міста. В який спосіб о. Микита прибрив до монастиря Кармелітанок, передаю опис цієї події др-ом В. Дроздяком, поміщений в "Українському Піонері" з липня 1963р.

"Довгі пошуки за церквою в Санта Клара не принесли сподіваних успіхів. Стративши надію у всіляку позитивну розв'язку, огірчений, о. Микита рішив виїхати до Сан Франціско. По дорозі до дому, він почув мелодію дзвонів Кармелітського монастиря, що на хвилях повітря несли меланхолійну пісню, йому зnanу. Десятиріччями ці мелодії дзвонів, що лунали далеко поза монастирські мури, повідомляли вірних про щоденне активне життя монахинь. Між різними мелодіями знаходилась і релігійна пісня "Витай між нами, Христе, витай!" Вона саме притягнула увагу о. Микити. Опинившись в мурах монастиря, о. Микита провірив, що ця церква не є на листі його пошуків. Іскра надії увійшла в його серце. Ця перша зустріч в мурах монастиря з добродушними сестрами винагородила його за втрачені години розшуків без позитивних вислідів. Від цієї першої зустрічі датується початок української "Місії св. Володимира Великого" в Санта Клара. Першу Службу Божу відправив о. Микита в неділю 28-го липня, 1963 р. в день св. Володимира, а по Службі Божій відбулися перші збори парохіян в домі др-а В. Дроздяка.

Церковну Раду очолив лікар-дентист В. Дроздяк. Членами її були: П. Баран, І. Камінський, інж. З. Зубрицький і другі, яких імен не памятаю, та не маю протоколів.

Крім українців, що скуплюються біля міста Санта Клара є ще багато розсіяних родин про яких ми взагалі не знаємо. Урядовий перепис населення в 1980 р. подає, що в повіті Санта Клара живе 1,500 українців, себто стільки національно свідомих осіб визнало українську національність як свою. Усі вони живуть в різних містах і місточках Санта Клара повіту, ближче, або даліше віддалені від міста Санта Клара, але не беруть участі в українському житті.

Скількість богомільців не перевищує числа п'ятдесят. Половину з того творять українці, а решту американці. Ці останні полюбili наш обряд і церковний спів, належать до Церковної Ради і допомагають у всіх діях парохії. Сестри зорганізували свій власний хор і протягом двох років сослужили парохіві в церковно-словянській мові до Служби Божої. По двох роках дяківство перебрав др. Дроздяк, а відтак, по нім, мгр. 0. Кладко з дружиною Любою. Сьогодні по десятирічному упливі часу, вірні-українці і американці, вивчивши хорове мистецтво, мпіваять усі разом. Апостола в українській мові читає інж. Ю. Маренін, а в англійській його син Юрко.

Сестри подарували Місії простірну площу на будову власної церкви, але з огляду на великі кошти і малу чисельність вірних - рідна церква, на деякий час, залишиться тільки мрією. Щоб заспокоїти і розвинути культурно-освітні прагнення вірних, о. Микита купив в жовтні, 1984 р. мешкальний дім за \$ 110,000 на ці потреби. Про наміченні пляни широкозакресної праці в новому домі інформує Церковна Рада на сторінках "Українського Піоніра" за січень, 1985 р. наступно:

"Мрія парохіян Місії св. Володимира здійснилася... Парох закупив мешкальний дім, що межує з будівельною площею на будову рідної церкви, подарованою сестрами Кармелітанками, вповні відповідає нашим внутрішнім потребам... Цю структуру ми мусимо тепер заповнити духово-творчою працею. Найпершим завданням буде продовжувати українознавчі курси. В червні, минулого року, п'ятнадцять дітей закінчили суботню школу... Їх не можна призабути, ба противно, їх треба пригорнути і заопікуватися ними. Парох радить, щоб для них влаштовувати, принайменше, два рази в місяць лекції з українських дисциплін і гутірки /семінарі/ на українські теми, щоб вони при соді і чаю з солодкою закускою брали участь в розмові і збагачували рідну мову. Крім цих дітей є ще багато інших, нині уже студентів, яких теж треба заохотити до участі в цього рода праці... Деякі старші громадяни висловили бажання пізнати ближче український нарід і через це хочуть вивчати українську мову... В загальному, заявляє парох, гостинний дім служитиме усім громадянам для їхніх потреб..."

Купно дому і запроєктований плян, представлений Церковною Радою, як заповнити його національно-виховним змістом вказують, що о. Микита піклується не тільки церквою, але і теж, як запопадливий і щирий патріот журиться долею парохіян, щоб вдержати й охоронити національне ество перед тиском асиміляційного процесу.

Цей модель суспільної праці в Санта Клара був рефлексом започаткованої праці в Сан Франціско.

Парохія в Сан Франціско постійно росла. Багато громадян, що спочатку поставились байдуже й оправдувались великою віддалю - повернулись до церкви. "Італійська мафія" /так окреслював о. Микита американців італійського походження/, яку зорганізував о. Микита, громадно брала участь в частих забавах і обідах. Ця "мафія" вибрала о. Микиту капеляном організації "Лицарів Колумба". З духовим розвитком парохії зросли теж її матеріальні спроможності. Приміщення тепер стали за тісні. І коли на ринку продажі нерухомостей появилися дві обширні будівлі, парох за повною згодою усіх купив їх, в квітні, 1968 р. Властителями цих просторих об'єктів були жиди. В одному будинкові містилася божниця, в другому зала поємністю на 300 осіб. Нутро божниці перебудовано і допасовано до вимог стилю, устійненого традиціями. В короткому часі при церкві збудовано мешкальний дім для пароха з чотирьох кімнат і кухнею. При віднові найбільше часу присвятили такі особи: Я. Блицак, М. Кісь, О. Глинський, Г. Шраєр, І. Кравчук, С. Міщанчук, І. Пахолук, Ю. Чато, і С. Мрозовський. Мирон Кочан при допомозі Я. Блицака, І. Кравчука, Ю. Чата і М. Потрогоша збудував прекрасний іконостас. Іконостас удекорувала образами святих Лілея Волянська - Горняткевич. Дня 2 жовтня, 1968 р. відвідав нашу парохію Патріярх Йосиф Кардинал Сліпий.

З неменшою самопосвятою працювали жінки, які приготувляли часті обіди, змагаючись з каліфорнійською спекою, підсиленою жаром кухні. В моїй памяті збереглися такі прізвища: В. Кацуляк, О. Шраєр, К. Кравчук, О. Чато, С. Кісь, С. Кочан, Д. Міщанчук, С. Галілович, І. Болзовська і сестри: Ірина і Стефанія Болзовська, теж деякі мужчини, як, О. Глинський, І. Іванчук, В. Глинський, Всеволод Тарас де Цмайло Кульчицький, Г. Галілович, др Богдан Макаревич і другі.

В травні, 1982 р. , місяць перед відміченням 25-и річного ювілею існування парохії і зразкової працьовитості пароха о. Микити, єпископ Лотоцький влаштував о. Микиту парохом далеко кращої і багатшої парохії у Фініксі, Арізона, доручивши зорганізувати й обслуговувати місійну станицю в Тусон. Одно місто віддалене від другого на 120 миль. І знову довготривалі, виснажуючі, щонедільні подорожі автом, терзаного ударами важкого життя підтоптаного старика, що уже був в пенсійному віці і міг спокіно і законно відійти на заслужений відпочинок.

На пароха Сан Франціска і Місії в Санта Клара єпископ назначив о. Леонарда Корчинського. Це була надзвичайно мила, привітна, з витонченою огладою і чемністю молода особа. Виростав, виховувався і набув теологічну освіту в ЗСА. Володіючи взірцево і плавно двома мовами, українці й американці радо, дружньо і з любов'ю прийняли його. Гарні, доречні і змістовні двомовні проповіді задовольняли усіх. Перебуваючи в гостині поодиноких парохіян, він, радше, був маломовним. Можна сказати, що це був взірець уложеного, вигладженого і розумного душпастиря, до якого кожний парохіянин самочинно, відрухово ставився з великою шанобою. Таким ми бачили його усі. Діловодство парохії віддав всеціло Церковній Раді, яку очолив Мирон Кочан, а діловодство Місії св. Володимира другій Церковній Раді очоленій мгр-ом Осипом Кладком.

Здавалося, що ці додатні якості характеру, самостійна діяльність Церковних Рад і дружня співпраця з парохіянами, забезпечать мирне співжиття усіх, дальший розвиток парохії і місії і постійне душпастирство о. Корчинського в нас. Та, на жаль, так не сталося. Ще не уплинуло двох років як серед частини парохіян зросла туга за поворотом "сороміцького дотепника" о. Микити. Подати причин незадоволення особою о. Корчинського мені важко, бо багато з них обосновувались на підшептах "кума-кумі сказала", але, найпрадоподібніше, одною із них, був брак зацікавлення його адміністрацією парохії. О. Корчинський поза церквою не займався ніякими справами в парохії і громаді. Мабуть парохіяни хотіли мати і доброго душпастиря і громадського працівника. Однак таким поєднанням-симбійозом не обдаровує Господь усіх людей.

По двох роках відсутності, о. Микита знову став душпастирем в Сан Франціско затоці. Довівши до порядку парохіяльне діловодство й оновивши церкву і залю, він, дальше, всеціло посвятився громадській і місійній роботі. В червні, 1984 р. оснував нову місійну станицю св. Андрія в Сакраменті, столиці Каліфорнії, відаленій на 100 миль від Сан Франціска. В якій мірі вона розвинеться в будуччині, чи залишить по собі тривалі сліди у формі церкви чи культурного осередку так як в Сан Франціско, що символізуватимуть українську присутність, зараз це неможливо передбачити й я не збираюсь пророкувати, це не важне - покаже час, однак, найвагоміше це те, що громада має можливість молитися в рідному обряді, зберігати національні традиції і виховувати наростаюче покоління в дусі успадковлених релігійно-національних надбань.

ГОСПОДЬ ПІСЛАВ АНДРІЯ В БОЖИЙ ВИНОГРАДНИК СЛУЖИТИ ЙОМУ.

Отець др. Андрій Микита народився 9 вересня, 1916 р. в національно зрілому селі Пикуличах, на кілька км віддаленому від Перемишля. Це село було дуже популярне й у великій пошані учнів і учениць перемиської гімназії з огляду на масові могили воїнів УСС і УГА. На Зелені Свята воно було Меккою для всіх українців, які з найдальших місцевостей спішили віддати пошану героям визвольної боротьби. За весь час польської окупації в селі стаціонував полк польської армії. Завдяки близькості Перемишля, багато людей працювало в місті, а селяни мали вигідний ринок збуту для своїх продуктів. Близькість до міста уможливлювала багатшим селянам посилати свої діти до української мужеської і дівочої гімназій та жіночого семінара. Завдяки цій обставині, Пикуличі виплекали чисельну патріотичну інтелігенцію.

Малий Андрій виростав в многократній, десятичисленній сім'ї як наймолодший. Маючи три роки, помер йому батько. Зі смертю батька, уже доростаючим юнаком, мусів перебрати різні домашні обов'язки в господарці. А тому, що був наймолодший, кожний з братів настоював на його помочі, й як він сам каже, "був шарпаний на всі сторони". Десятирічним юнаком розпочав навчання в Гімназії в Перемишлі. Зі сходом сонця вставав і топтав болотисті доріжки, прямуючи до школи. У вересні, звичайно, починався дощевий сезон. В такі дощеві і сніжні дні скривав дорогоцінні книжки під невибагливою блюзкою старшого брата і придержував руками, щоб вони не перемокли, і точно на час, заболочений, в перемоклому одінні появлявся в клясі. В зимі, коли поля прикрив сніг, він скорочував дорогу, оминаючи вистелений замерзлимими грудками і сніжними вибоями шлях і прямував через поля. Вернувши зі школи, знову мусів допомагати братам на господарці. Щойно темна ніч благословила його відпочинком і тоді він брався до науки. Тверді життєві обставини, господарські і шкільні обвантаження, діймаючи щоденні мандрівки, не зломали молодого і чулого юнака, ані не знеохитили його здійснити свій вимріяний ідеал - набуття освіти. Він це все поборов і в 1934 р. зложив успішно іспит зрілості. Протягом вісьмох літ навчання він ніколи не хворів, не опустив науки, ані не занедбався в науці. Завжди був добрим учнем і особливо вирізнявся в математиці.

По зложенні іспиту зрілості вписався на теологічні студії перемиської семінарії, які завершив в 1939 р. Не досягнувши 25 років,

єпископ Коциловський не міг висвятити його в сан священника /така була постанова церковного уставу/, тому прийняв його на свого секретаря в єпископській канцелярії. З першим наїздом советської армії, семинарист Микита перебрив ріку Сян і поселився на українських землях, окупованих німцями. Тут він працював на різних становищах і в різних місцевостях як: учитель, настоятель хлопчачої бурси, урядник банку, виховник молоді, і т. д. З вибухом советсько-німецької війни завербовано його до поміжної частини німецької армії, а 30 червня, 1944 р. змобілізовано його до української дивізії "Галичина". По військовому муштруванні і по іспитовій провірці його здібностей у розв'язці математичних задач - приділено його до інженерної групи в артилерійській частині. Цей найжорстокіший період, насичений кровю найближчих друзів, докорінно змінив його характер. З чутливого, сумирного, покійно слухняного, підкореного волі зверхників і завжди мажорного семинариста, виріс загартований, самостійний воїн, який, відповідно, до частих змінливих фронтів боїв, мусів, кожночасно, сам вирішувати новий постій, чи пересувку відділу, яким командував, щоб зберегти своє життя і життя повірених йому друзів. Проста, спролетаризована вояцька мова, прикрашена грубими епітетами стала нерозлучною часткою його спілкування з усіма воїнами. Повязана з війною брутальність вихолощує в кожного воїна сензитивність і зміцнює відпорність на людську трагедію. Воїн на фронті перетворюється в тварину. Чи міг семинарист Микита ізолювати себе від того гнітучого, всесильного і всеохоплюючого оточення та жити своїм власним життям, виплеканим в ранній молодості ?

По капітуляції Німеччини, 9-ого травня, 1945 р. він опинився в англійському полоні і перебував в Ріміні, звідки його звільнено 21 листопада ц.р. за старанням архієп. Бучка і вернув до Риму продовжувати студії. Студії в Пропаганді Віри завершив докторатом з теології, а відтак, в Папській Східній Інституті одержав ще додатковий науковий ступінь магістра із східної теології і був висвячений архієп. Бучком. В травні, 1950 р. виїхав до ЗСА і розпочав місійну працю в різних парохіях на сході.

У відмінних життєвих обставинах, у новому свіжому доквіллі, одухотвореному поновними теологічними студіями, давно набуті благородні прикмети характеру на вернулись і знову стали нерозлучною частиною його поведінки, однак почуття командира гарматного звена він ніколи не втратив. Втрачене командування на боевому фронті,

